

(המשך מעמוד 6)

חוקי המדינה צריך לרשום את הנישואין אצל הרשות הרשמית והמוסמכת מטעם משרד הדתות והרבנות הראשית. לפי החוק עוברים בני הזוג, שאינם דואגים להנישואין יירשמו לפני הרשות הרשמית, עבירה פלילית וכן אשם בעברה האדם המסדר קידושין ללא סמכות.

ידיעה זו השאירה רושם מדכא על אלפי אזרחים בהם עורר נחוננו של הזוג יובל תקפה כלשהי. נוסף לכך נגדה הודעת הרבנות בצורה אבסורדית את פסק דינו של השופט כהן, שניתן ימים מעטים לפני כן באותו בית-משפט, למרות התנגדותה המרה של הרבנות.

העובדה לא נתערערה. חקירה קטנה הוציאה לאור תכסיס של מנכ"ח הידיעה לעיתונות. הרבנות ניסתה לטשטש את הרור שם החוק שהשאיר פסק-הדין של השופט כהן. בנסחה את הידיעה התעלמה מן הנימור קים המאחר שהניעו את השופט קיסטר להימנע מלהכיר בנישואי הזוג פריד. פירסור מה של הידיעה היה טילוף האמת. אך הוא נעשה ללא תבונה יתרה. כמה גומרים מעוניינים, בהם עוררה הידיעה חשד רציני, העלו

את התיק "פריד" מן האיצטבה של בית המשפט המחוזי, גילו בקלות רבה את נימור קיו האמתיים של השופט קיסטר: **בטי פריד היא אזרחית אמריקאית. במדינת קיימת רשות אזרחית המשיאה וזוגות ללא התערבות הדת. אותה רשות מוסמכת גם לבצע גירושים חוקיים. בטי ובעלה הראי שון בחרו להתגרש אצל שופט שלום אזרחי. במדינת ישראל, אותה בחרה בטי כמקום נישואיה השניים, כפוף מוסד הנישואין לשל-טונה היחיד של הדת. המכירה רק בדרך אחת לגירושים חוקיים: "גט כריתות". שום שופט שלום במדינת ישראל, לא יוכל לכוף על הרבנות הכרה בנישואי אשה שהתגרשה אזרחית. אחר תבוסתה הראשונה, התנחמה הרבנות בנישואין קל, התכוננה לקבל פני צעירים רבים שהחלו לחפש סביבות אחרות מאשר רחוב יבנה, להתחיל בהן חיי משפחה. אולם פסק-הדין של השופט קיסטר לא שימש שום תקדים בכיוון זה, לא ביטל את התקדים המכריע של פסק-הדין הקודם, של השופט כהן, במשפט בני ומיכאל. פסק-דין זה לא בוטל על-ידי בית-משפט גבוה יותר. לפיכך המצב החוקי הנוכחי הוא שאין צורך באישור הרבנות הרשמית כדי שנישואין בין**

יהודים יוכרו על-ידי המדינה. אולם אין פירוש הדבר שישנן בארץ נישואין אזרחיים. ביגוי ומיכאל ניצחו אחרי שצורך-דינם הצעיר, דוד גנור, שיכנע את השופט שדת ישראל אינה מקיימת נוכחותו של רב בטקס הנישואין. אולם עצם העובדה שבמדינת ישראל קובעת הדת את צורת הנישואין לא נתערעה.

הפולמוס הלטיני

המנצח ארתור גלברון הוזמן על-ידי קול ישראל לנצח על הקונצרט השבועי של תזמורת שירות השידור. בתכנית הכליל את הלולית ההודייה למוצרט. כשמסר גלברון את התכנית לקארל סלומון, המנהל המוסיקלי קאי של קול ישראל, קיבל סלומון את התכנית, בהסתייגות אחת: הסקסט הלטיני יוחלף בטקסט תנ"כי שונה. הסיבה: הנור שא הוא נוצרי ולכן אין לנגנו על גלי קול ישראל.

גלברון קיבל את התיקון אך התיקף את ההחלטה במכתב למערכת העיתונים. שאל המנצח: האם זה הקו שיכריע בפתוחו התרבותי של העם? ובכלל, ממהי קיימת החלטה זאת? הלא בשנה האחרונה נוגנו

הרבה מסות יהודיות נוצריות, במקורן, על גלי קול ישראל. גלברון לא הסתפק בשאלות, הסביר כי המגמה בעולם המוסיקאי היא להשמיע את היצירות הקוליות בלשון בה חוברו, ובי מיוחד כאשר חוברו בלטינית, הלשון הבינלאומית.

שאל גלברון: האם לא הספיק הפולמוס הלטיני שאיים על חיינו ההרבותיים והרוחניים? האם עלינו לפתוח מח. ש באותו פולמוס גם בלטינית?

בתכנית שונה. כעבור שבועיים פורסמה תשובתו של סלומון: אין קול ישראל מקיים חרם על לטינית, אך הוא מקיים חרם מוחלט על כל נישואי העולם לפגוע ברגשות חיהם הדתיים של המאזינים. לוא הושמע ההמנון בחלוצה מרים המוכתרת, בהלולית ההודייה של מוצרט, בלשון הלטינית על-ידי תזמורת קול ישראל היה הדבר עלול לפגוע ברגשות כמה מהמאזינים. התנצל ירי סולואיסט יהודי בקונצרט ציבורי, מבוצע סלומון: לפי נוהג זה נהגו אפילו שלטונות המנדט הבריטיים. ואשר למסות הנוצריות שנגנו בקול ישראל הרי במידה שנוגנו, נוגנו מעל גבי תקליטים חוצלארציים, לא

חקירה מיוחדת

מיותו של גדנ"עי

"לא! לא אתן לך ללכת!" קראה האם, כמעט בכבי, לבנה, שרצה לצאת לפעולה של הגדנ"ע. כמה הגיבו מאות אמהות אחרות. באלפי בתים נערך ויכוח סוער בין אב לאם, בין הורים לבנים. הנושא: האם קיימת בגדנ"ע, גודו ה' נוער של צה"ל, בהם מגויסים בני 14 עד 17 (בעיקר תלמידי בתי-הספר התיכוניים), דאגה מספקת לשלומם של הילדי חניכים?

ויכוח זה התחיל ביום בו פירסמו היעיתונים ידיעה כי הגדנ"ע אורי אפשטיין, בן רמת-גן, מת ממחלת-שמש בשעת מסע. העיתונים לא הסתפקו ברובם בידיעה עצמה, הוסיפו האשמות גלויות ונסתרות נגד הגדנ"ע. נוצר לחץ ציבורי גובר והולך, שבא לידי שיאו השבוע עם פרסום הודעה של ועדת החקירה שנתמנה על-ידי שר החינוך.

48 מתוך 110

ביום 25 במאי בבוקר התאספו 93 נערים ונערות בני 15 בתחנת הרכבת השנה בתל-אביב. 41 מהם היו תלמידי בתי-הספר התיכוני ברמת-גן, 52 הנות רים תלמידי גבעתיים. הם היו חברי גודו גדנ"ע בפיקודו של דן אלדמע, מוריהו התעמלות בבית-הספר של גבעתיים, דור שני למשפחה ידועה של מורים.

דן אלדמע לא היה חייל. הוא היה ציבילי. אך הכבוד ממנו נהנה בגדנ"ע היה רב. דן נחשב לאחד המפקדים הטובים ביותר, והתלמידים הרמתיים נמסרו לפיקודו מפני שלא נמצא איש טוב יותר במקום.

צורת ההכנה של המסע הוכיחה שאם גם ידע דן אלדמע את כללי המקצוע הגדנ"ע הוציא למדריכו חוברת מפורטת, בת 57 עמודים, על דרך הביצוע של מסעות. דן אלדמע נהג בדיוק לפי כללי חוברת זו: הוא החלי על המסע הגדול להכרת השומרון והגליל התחתון אחרי שהחניכים עברו בהצלחה שני מסעות קטנים יותר. הוא נתן התראה של חודש ימים מראש, מסר את פקודת המסע, צע, 12 יום לפני היום הקבוע למיבצע. כן פקד שכל תלמידי המבקש שיתרו מן המסע ייבדק על-ידי רופא ויביא תעודה.

מפקדי הפלוגות אף הרחיקו לכת. הם פקדו כי כל התלמידים בכיתות הגדונות ברמת-גן יבדוקו על-ידי רופא בית-הספר. כתוצאה מכך נבדקו ברמת-גן 110 איש, ורק 48 מהם נמצאו ראויים להשתתף במסע. — מספר המעורר מחשבות מדי הימות. בגבעתיים, שם לא היה רופא בית-ספר, עברו התלמידים, שביקשו שחרור, בדיקה אצל רופאים פרטיים.

התנהל המליץ על תלמידי

חניכי הגדנ"ע, תלמידי החמישיות, מודרכים בדרך כלל בידי תלמידים של הששיות. אולם מאחר שאותה שעה נערך כו חניכות בבית-הספר, נעדרו כמה מן המדריכים הקבועים של הגדנ"ע. במקום זה המליץ מנהל בית-הספר על שני תלמידידים, שהתנדבו לתפקיד, ושיכלו לדעת המנהל להצטרף למסע מבלי שהדבר יזיק ללימודיהם. בהיותם תלמידים מצטיינים. אחד מן השניים היה הגדנ"עי אורי אפשטיין, בן 17.

אורי לא היה מברכף מוסמך. הוא לא עבר קורס. אולם מפקדי הגדנ"ע הכירוהו לא רק כתלמיד מצטיין אלא גם כאחד הצעירים המעטים המורכבים מהתנדוב לכל תפקיד. הוא לא נבדק מתשדש על-ידי הרופא מפני שחודש לפני כן עבר בדיקה קפדנית, ערב צאתו למסע לעזריהב ב' ערבה. או עבר 25 קילומטר ליום באקלים הלוהט של הנגב הדרומי, הוכיח את כשרו הגופני.

מצב רוח מרומם

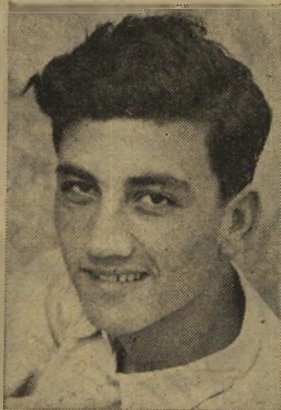
בבוקר הטיוול לא נפד רד אף מורה אחד מתלמידי בית-הספר. המורה היחיד במקום היה דן אלדמע עצמו, מפקד מסע התלמידים נשאו עמם את הציוד הדרוש, בין השאר אלונקות מתקפלות. אולם המשא הכבד, כולל שמיכות, נישא על גבי מכונית משא. היתה זאת המכונית שהובילה את התלמידים לתחנת הרכבת בתל-אביב, חיכתה להם בתחנה של בנימינה. ליוותה אותם בראשית המסע ונסעה אחר כך בדרך אחרת למטרות היום הראשון, משק דליה. המסע התחיל במצב רוח מרומם, כריגל במסעות נוער. הנערים והנערות, שבעים רצון שנמלטו מכמה ימי לימודים, התלוצצו ושירו. הם לא לדעו, כפי שלא ידע מפקד המסע, שבתחנת מזג האויר הודיע קול ישראל, שיהיה זה יום שרב.

המפקד סידר את שדרת המסע לפי כל הכללים, יצא בהליכה רעננה מבנימינה מבעד להרים בדרך לדליה — מרחק 15 ק"מ. אין זה מרחק ניכר. במסעות גדולים מגיעים צעירים בגיל זה עד למרחק של 40 ק"מ ביום. ראשית המסע עברה בהצלחה. הוא עבר חמשה ק"מ עד לכפר סנדינה, חון

שעה אחת. שם פקד המפקד על מנוחה של שעה, מוקדשת לארוחת הבוקר. ב' גמר הארוחה יצאה השדרה שנית, בדרך לכפר צברין. בשעה 11:30 החל שרב כבוד. תלמידים אחדים החלו מפגרים, הוחזרו במכונית. המפקד החליט, בצדק, שאין להפסיק את המסע בלב השטח, מקום שאין בו מחסה למנוחה, אלא להמשיך מרחק קצר נוסף עד למעיין, מקום שיש בו צל מספיק. הוא עצמו עבר בין האנשים, התעניין בשלומם.

הנשימה נחלשה

חוברת ההדרכה של הגדנ"ע קובעת כלים מפורשים גם למקרה של חמסין. "בדרך כלל יש להימנע מהליכה בחמסין. ב' מקרה שחמסין משיג את היחידה בדרך, יש לנהוג לפי הכללים הבאים: לנוע בשעות 9:00—10:00, להמשיך במסע אפשר משעה 16:00 ועד החשכה... אין לערוך מנוחה ממושכת במקום ללא צל ומים, מוטב ללכת בכרת דרך נוספת ובלבד להגיע למקום כ' זה, אם הוא נמצא ב' קרבת מקום."

אורי אפשטיין

מופת מזהיר או קרבן שוא?

יצא כבר בשעה 15:00. בק"מ ה'2 של המסע, בעבור דן אלדמע את שורות האנשים הנחים, ראה כי אורי אפשטיין מתנהג בצורה בלתי רגילה, משעין ראשו על ילקוט גב מבלי להגן על פניו מפני השמש, אינו עונה על שאלות. הוא קרא מיד לשני גדנ"עים, החל מטפל בו. כשנשימתו נחלשה, עשה לו נשימה מלאכותית.

אותה שעה שלח רץ לדליה, מרחק 3 קילומטרים, קרא למכונית, עליה הועמס אורי. תוך כדי נסיעה המשיך המפקד, ושני גדנ"עים אחרים שלחו אליו, במאצי הנשימה המלאכותית. אולם משהגי עז למרפאה של דליה לא הועילו גם זריקות הרופא. אורי נפח את נשמתו.

בשעת הברור נתקבלה תמונה ברורה של הצעיר: אינדיבידואליס מוחלט, הרץ הטוב ביותר בבית-הספר, שש לקראת תפקידים, בן להורים שנתנו לו חונק פעולה רחב. בשעת המסע בו ל' חום, אמר לחברים שזה לא כלום —

במסע האחרון בערבה עבר בתנאים קשים יותר. הוא סרב לשתות מים, נטל את ילקוטיהם של חברים חלשים. החל מרגיש עצמו ברי, לא גילה זאת למפקד. דים. "אני מדריך", אמר, "אני צריך לשי מש מופת אישי..."

ברור לחלוטין שהמסע, אף ביום ה' שרב, לא עבר את גבול המאמץ הנורמלי של נער או נערה, ואף לא הגיע לגבול זה. נער בריא עובר בממוצע 4 ק"מ בשעה — ואורי מת אחרי הק"מ ה'12. כשמונים נערים ונערות בני 15, צעירים מאורי בשנתיים, עברו אותה דרך בלי מאמץ יתר. אמרה רמה ברקור ביין, תלמידת החמשית: "לי זה לא היה קשה..."

באור זה נראה גורלו של אורי כמקרה אסון טראגי, שאין להטיל אשמה בגללו על איש. אולם אין זו הנקודה העיקרית. אורי אפשטיין אינו רק קרבן לאסון. אורי הוא גם דוגמה חינוכית מזהירה של אות ומופת להמוני הנוער, דוגמה של צעיר עברי כפי שהיה צריך להיות. אולם לא זו התמונה שנתקבלה בציבור. כמה מן העיתונים לא רק ניפחו את המקרה, הם ניצלו גם את כאב המשפחה ואת הדאגה הטבעית של הוריה ג'עים בארץ כדי להשחיר את פני ה'גדנ"ע, שדוקא במקרה זה נהג בדיוק כפי שהיה צריך לנהוג. הנטייה החולנית כמעט להתקיף כל דבר, ללא התעמקות יתרה, התקפת לשמה, הראתה גם הפעם את תוצאותיה ההרסניות.

חמור עוד יותר יחסו של משרד החינוך. מוסד זה שומר איבה ישנה לגדנ"ע, מתוך ריב סמכויות. כשמינה הצבא וע' דת חקירה, מינה משרד החינוך ועדה מקבילה משלו. הצבא עיכב את פרסום מסקנות ועדתו, כדי לא להתנגש עם מסקנות הועדה השנייה. אולם משרד החינוך לא התחשב באיש. קבע בפירוש כי מפקד הגדנ"ע אחראית באופן חלקי לאסון. נימוקיו היו כמעט ילדותיים. שיא השיאים הושג ע"י ועדת משרד החינוך במשפט אחד ממסקנותיה המ' עידה על אופייה: "...כנראה בהשפעת האווירה השוררת בגודו הנוער מותחים הילדים עצמם למאמץ גופני למעלה מ' כוחותיהם."

בכל מקום אחר בעולם — וגם בארץ ישראל שלפני 1948 — היו אומרים שו המחמאה הגדולה ביותר לכל ארגון, ול' ארגון צבאי לא כל שכן. אולם באוירה השוררת במדינת ישראל בשנת 1952 נתכחו הדברים כהאשמה כבדה. נאמח מפקד גדנ"ע: "הלוא וזה היה כך, אך אורי היה יוצא מן הכלל בנוער הציני של היום — הוא היה מוהיקאני אחרון..."